

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

In memoriam : Géza Fehér : 1890-1955

Arne, Ture J.

Fornvännen 1956(51), s. 133-134

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1956_133

Ingår i: samla.raa.se

IN MEMORIAM

GÉZA FEHÉR

1890—1955

Påskan 1955 avled i Budapest professor Géza Fehér. I vårt land var han föga känd, men så mycket mera i Ungern, på Balkanhalvön och i Turkiet. Han var den störste kännaren av de sydösteuropeiska folkens historia och kultur under folkvandringstiden och senare.

Géza Fehér var blott 65 år när han avled. Han föddes 1890 i Kunszentmiklós. Sina studier fullföljde han i Debrecen under ledning av professorerna J. Darkó, N. Láng och J. Pápay. Doktorsdisputationen gällde ämne inom hans senare centrala forskningsområde, nämligen »Atelkuzus territorium och namn». I detta arbete sökte han lösa problemet om ungrarnas tidigare hemland (1913). Under någon tid verkade han som lärare i ett par orter, men måste under det första världskriget rycka in som infanterist. Mot krigets slut kom han till Konstantinopel och fästes där vid det Ungerska institutet, som här blomstrade några år. Efter att sedermera ha uppodnat det orientaliska beståndet i Budapests Stadsbibliotek utgav han 1921 sina märkliga »Bulgarisch-Ungarische Beziehungen in den V.—XI. Jahrhundertern», som ännu är det grundläggande arbetet på området. Året därpå begav han sig till Bulgarien, där han vann en trogen beskyddare i kung Boris. Med myndigheternas bistånd lyckades han fotografera den märkliga klippreliefen vid Madara samt anställa grävningar i dess grannskap. 1925 publicerade han sin tolkning av inskrifterna kring »ryttaren vid Madara» och fortsatte sedan sina forskningar i dessa trakter. Resultaten offentliggjordes i en mängd skrifter på bulgariska, franska, tyska och turkiska. Fehér upptäckte, att ryttarbildens framställde en av bulgarernas äldsta furstar, Krum. Bilden fick för bulgarerna betydelse av en nationell symbol, som t. o. m. togs upp i prägeln av nya 5- och 10-levamynt. Fehér fick offentlig tacksägelse av det bulgariska parlamentet och en särskild nationalbelöning. År 1924 hade han blivit docent och 1931 e. o. professor vid Debrecens universitet. I Bulgarien blev han ett stöd för alla ungerska studerande, som sökte sig dit. Han företog en rad studieresor i sydliga länder från Italien till Persien, under vilka han samlade ett väldigt studiematerial. Det var sedan meningen att han 1942 skulle bli professor i ungersk kulturhistoria vid Ankaras universitet, men han hindrades att resa från Bulgarien av den tyska ockupationsmakten. Först 1944 lyckades han få utresevisum och skrev i Ankara den del av den »Turkiska världshistorien», som rör ungrarnas och

bulgarernas forntid. Här fullbordade han också ett arbete om »de öst-europeiska folkens dräkter och deras inflytande på de västerländska». Tyvärr har detta arbete ännu ej kunnat publiceras.

Under kriget miste Fehér sin gifte son och måste övertaga försörjningen av dennes fyra barn. Han återkom efter kriget till Budapest, där han anställdes vid Nationalmuseet. Från hans hand utgingo studier över bågens historia, som framlade helt nya resultat. Han skrev också om »Nagyszentmiklós-skattens hemlighet» och avslutade sin stora monografi över »Ungrarnas tidiga erövringar och den ungersk-slaviska samlevnadens problem». Icke heller denna avhandling har ännu gått till trycket. Åren 1951—1954 utförde han stora utgrävningar i Zalavár, sydväst om Budapest, där han klarlade fästningen och den heliga Stefans basilika, men även ett stort gravfält, där han ansett sig kunna skilja på avariskt-slaviskt, frankiskt-slaviskt och ungerskt-slaviskt samt tolka deras inbördes förbindelser.

Han har publicerat ett 60-tal avhandlingar, medan 10 ännu föreligga blott i manuskript. Efter det senaste världskriget sökte Fehér förgäves erhålla utresevisum för speciellt dräkthistoriska studier i Sverige.

I Istanbul gjorde jag Fehérs bekantskap under den 2:a historiska kongressen 1937, och det var lärorikt att i hans och professor Alföldis sällskap genomsöka antikvitetsbodarna i Stambul. Senare gjorde han vid besöket i Sofia alla upptänkliga tjänster beträffande bostad, bulgarisk valuta och museibesök. En sällsynt vänsäll man.

T. J. Arne

SUMMARY

Professor Géza Fehér died in Budapest at Easter in 1955. He was the great authority on the history and culture of the peoples of South-Eastern Europe during the Migration Period and later. His doctor's dissertation dealt with a subject which subsequently became his main sphere of research, viz. »Atel-kuzu: its Territory and Name». In 1921 he published his notable »Bulgarisch-Ungarische Beziehungen in den V.—XI. Jahrhunderten», which is still the standard work in this field. In 1924 he had been made »docent» and in 1931 he was appointed associate professor at Debrecen University. In 1942 he was to have become professor of Hungarian culture and history at Ankara University, but he was prevented from leaving Bulgaria by the occupying German power. In 1944 he finally succeeded in obtaining an exit visa. In 1951—1954 he carried out extensive excavations at Zalavár, southwest of Budapest, where he uncovered the fortress and St. Stephen's Basilica as well as a large necropolis.